

CHECKLIST VARKENSBEDRIJVEN

Het **doel** van onderstaande lijst is om (accidentele) lozingen van bedrijfsafvalwater naar waterlopen vanuit varkensbedrijven te voorkomen. Deze lijst werd opgesteld in het kader van een sensibiliseringscampagne binnen het ruimere integraal waterproject van het Merkske (Hoogstraten, Merksplas en Baarle-Hertog), maar de lijst is algemeen bruikbaar in gans Vlaanderen.

Dit overzicht is **een hulpmiddel om je bedrijf te evalueren** met betrekking tot afvalwaterstromen om het risico op watervervuiling sterk te verkleinen en je meer in regel te stellen met de wetgeving. De vragen steunen op de huidige regelgeving en zijn geformuleerd vanuit de praktijkervaring.

Deze gedetailleerde controlelijst is **opgebouwd per bedrijfsonderdeel**. Het zou kunnen dat niet alle delen of vragen van toepassing zijn voor jouw specifieke bedrijf (bv vaste mestopslag of sleufsilos). Voor de duidelijkheid wordt telkens het correcte antwoord bij de vraag in het 'vet' weergegeven.

Let op: de vergunningstoestand is voor ieder bedrijf anders. Je omgevingsvergunning (of de oude milieuvergunning) moet daarom voor wat betreft de lozingsvoorwaarden, de mestopslagplaats en kuilplaat worden nagekeken alvorens de afvinklijst te overlopen.

Voor meer informatie hierover kan je terecht bij:

Hoogstraten: Dorothy Senepart: 03 340 19 11; dorothy.senepart@hoogstraten.be

Merksplas: Karen Sterkens: 014 63 94 35; karen.sterkens@merksplas.be

Baarle-Hertog: Dominic Poelmans: 014 69 80 70; dominic.poelmans@baarle-hertog.be

Dit is een initiatief van bekkensecretariaat Maasbekken en gemeenten Hoogstraten, Merksplas en Baarle-Hertog, ism volgende partners: de Vlaamse Milieumaatschappij, Departement Landbouw & Visserij, de Vlaamse Landmaatschappij, Dep. Omgeving – Afd. Handhaving, Boerenbond, Watering de Beneden Mark, provincie Antwerpen en het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB):

Vlaamse
Overheid

BOERENBOND
trouw aan land- en tuinbouw

Openbaar bestuur

Provincie
Antwerpen

Deel 1. STALLEN

Algemeen principe: Mestsappen en mest moeten worden opgevangen en verzameld in een mestdichte opslagruimte of opslagplaats binnen of buiten de stal.

Is er een overstort of afleidingskanaal aanwezig van de stalvloer naar een oppervlaktewater, riolering, afvoerweg voor hemelwater of verliesput?	Ja / nee / weet ik niet
Is er een lozing naar de waterloop/gracht mogelijk vanuit de stallen?	Ja / nee / weet ik niet
Bij reiniging van de stallen: wordt het reinigingswater dan opgevangen? <i>Dit reinigingswater bevat mestdeeltjes en wordt ook beschouwd als mest.</i>	Ja / nee / weet ik niet

Voorbeelden:

Schoon: Gier en/of vervuild hemelwater van op het erf gehuisveste dieren wordt naar een opslag afgevoerd.

Matig tot vuil: Er wordt mest, gier en/of vervuild hemelwater op het erf waargenomen met een kans dat dit afstroomt naar de waterloop of gier en/of vervuild hemelwater stromen af naar de waterloop.

Deel 2. LUCHTZUIVERINGSSYSTEMEN (biologische/chemische luchtwassystemen en biobedden)

Algemene principes: Spuistroom van een luchtzuiveringssysteem is een stroom die in aanmerking komt voor gebruik als meststof

<p>Wordt het spuiwater van luchtwassystemen opgevangen? <i>Spuewater van een biologisch luchtwassysteem en biobed mag worden opgeslagen in de mestkelder. - Spuiwater van de zure water mag niet bij mest worden opgeslagen maar moet apart worden opgeslagen in zuurbestendige opslagtank.</i></p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Is er een overloop van de opslag voor spuiwater naar de waterloop?</p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Lekt er vloeistof uit het luchtwassysteem (tank, leidingen, koppelingen,..)?</p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>

Deel 3. OPSLAG MENGMEEST

Algemeen principe: Mestsappen en mest moeten worden opgevangen en verzameld in een mestdichte opslagruimte of opslagplaats binnen of buiten de stal.

<p>Bodem, wanden en kanaalverbinding gebouwd uit duurzaam materiaal? <i>(cfr. de regels van goed vakmanschap voor het bouwen van opslagplaatsen voor mengmest en vloeibare andere meststoffen (mestkelder), zie bijlage 5.28 VLAREM II)</i></p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Afleidingskanalen (of overlopen) naar het oppervlaktewater aanwezig?</p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Is een effectieve lozing naar oppervlaktewater zichtbaar?</p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Is de opslagplaats buiten de stal afgesloten van de buitenlucht/afgedekt? <i>(ruw mengmest en digestaat moet afgedekt zijn, wel ontluchting; <u>Afwijking in vergunning mogelijk voor effluenten met een laag gehalte aan ammoniakale stikstof</u>)</i></p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Is er voldoende opslagcapaciteit voor mengmest op de inrichting? <i>(totale capaciteit volstaat voor minstens hoeveelheid mest te stockeren van een periode van 9 maanden voor dieren die steeds op stal staan, <u>tenzij anders vermeld in de vergunning of gebruik alternatieven bv. afzet naar derden</u>).</i></p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>
<p>Indien 'nee' op vorige vraag: worden alternatieven gebruikt en welke dan? <i>(bv. afvoer naar verwerker, opslag bij andere landbouwers, mestzak, etc...)</i></p>	<p>Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing</p>

Bij een mestkelder:	
• Liggen de vul- en zuigleidingen buiten de stal?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Liggen de mengopeningen buiten de stal?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Wordt de eventueel gemorste mest opgevangen? Zo ja: morsput van 125l?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
In geval ander type dan mestkelder (mestsilo, bassins, foliebassins,):	
• Morsput aanwezig van 125l?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Zijn leidingen en afsluiters vorstvrij:	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Zijn vul/aftapleiding voorzien van minstens 2 afsluiters	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Is 1 van de afsluiters voorzien van een veiligheidsslot	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
• Zijn er ontluichtingsvoorzieningen of afsluiters aangebracht ivm hevelwerking:	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing

Tot slot: Controleer bij het eventuele lozingspunt (locatie van afstroming) of er geen verontreiniging in de waterloop/gracht te merken is (bv andere waterkleur, mest, geur, schimmelvorming,...) Indien dit zo is, zijn gerichte maatregelen nodig.

Deel 4. OPSLAG VASTE MEST BUITEN DE STAL

Algemeen principe: Mestsappen en mest moeten worden opgevangen en verzameld in een mestdichte opslagruimte of opslagplaats binnen of buiten de stal.

Is er een verharde mestdichte vloer aanwezig?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Zijn de 3 muren mestdicht?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Worden de mestsappen opgevangen in een citerne / aalput?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er voldoende opslagcapaciteit (volgens vergunning)?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Ligt de mestopslagplaats op de plaats zoals vergund? <i>(dus niet geheel of gedeeltelijk in waterwingebied, beschermingszone, op minder dan 100m afstand van een woongebied?)</i>	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Werden de constructievoorschriften integraal nageleefd (mestbestendige afdichtingslaag enz.)	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing

Mestopslag op minstens 10m van perceelsgrens én waterloop (opgelet met hellende percelen!)?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Worden afstromende mestsappen / vervuild hemelwater etc. opgevangen?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Zijn er afleidingskanalen of overlopen naar de beek / gracht aanwezig?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Ligt er ook mest buiten de vergunde opslagplaats?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Worden sleufsilos gebruikt voor mestopslag? (de ligging van de mestopslagplaats wordt vastgelegd in de omgevingsvergunning. Een oude sleufsilos kan wel als mestopslagplaats vergund worden indien ze voldoet aan de voorwaarden van een mestopslagplaats: opvang mestsappen).	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Enkel voor vaste mestopslagplaats vergund na 1 juli 2016:	
De helling en de afvloeirichting van de vloer van de mestopslagplaats is weglopend van oppervlaktewater georiënteerd	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing

Tot slot: Controleer bij het eventuele lozingspunt (locatie van afstroming) of er geen verontreiniging in de waterloop/gracht te merken is (bv andere waterkleur, geur, mest, schimmelvorming,...) Indien dit zo is, zijn gerichte maatregelen nodig.

Voorbeelden mestopslag:

Schoon: De op het bedrijf aanwezige vaste mest wordt in een aparte voorziening opgeslagen. Alle gier en vervuild hemelwater blijft in de voorziening achter of wordt naar een opslag afgevoerd.

Hoe restlozingen voorkomen: checklist voor varkensbedrijven (sept 2020)

Matig: De op het bedrijf aanwezige vaste mest wordt in een aparte voorziening opgeslagen. Er wordt zichtbaar mest, gier en/of vervuild hemelwater op het erf waargenomen met een kans dat dit afstroomt naar de waterlopen.

Vuil: Gier en/of vervuild hemelwater stromen af in de waterloop.

Deel 5. OPSLAG VOEDERS

Algemene principes:

- Doeltreffende maatregelen worden genomen om de vervuiling te beperken van het hemelwater dat afvloeit van de opslagplaats van voeders.
- De opslagplaats van voeders moet zo proper mogelijk worden gehouden om verontreiniging van het vervuild afstromend hemelwater te voorkomen.

Is de opslagplaats volledig afgedekt ?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Zijn de wanden de opslag lekdicht? Zijn de naden lekdicht? (<i>begroeiing op grond dammen tegen wand verkleurt soms bruin of is dood bij onderliggende lekken</i>).	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Liggen er voederresten in zone rond de voeropslag? (bv is de zone 'veegschoon' aan de opslag)	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Stromen er sappen (of slibs) weg, al dan niet met het hemelwater (of is dit mogelijk?)	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er een verbinding tussen de opvang voor voedersappen en de waterlopen / grachten?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Indien op onverharde ondergrond: Is dit ver genoeg van de gracht/waterloop (<i>zie bepalingen in de omgevingsvergunning</i>)?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Enkel voor kuilplaten vergund na 1 juli 2016:	
De opslag is op een verharde ondergrond?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
De helling en de afvloeirichting van de vloer van de kuilplaat is weglappend van de richting van oppervlaktewater georiënteerd	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er opvang van (pers)sappen voorzien?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Wordt de opvang van sappen tijdig geledigd en uitgereden op het land of gelijkwaardig verwijderd?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing

Indien een first-flush systeem aanwezig is (een techniek om geconcentreerde en verdunde fracties te scheiden bij o.a. sleufsilos):	
Is het first flush systeem correct afgesteld?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Wordt de opvang van de first flush tijdig geledigd zodat capaciteit gegarandeerd is?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Aanbeveling: een first flush systeem op zich belet verontreiniging niet. Er wordt best een opvangsysteem (infiltratiebekken, rietfilter, irrigatiebekken,...) voorzien om de uitstroom van de verdunde fractie achter het systeem op te vangen.	

Tot slot: Controleer bij het eventuele lozingspunt (locatie van afstroming of overloop) of er geen verontreiniging in de waterloop te merken is (bv zwarte-bruine waterkleur, geur, schimmelvorming,...) Indien dit zo is, zijn gerichte maatregelen nodig.

Voorbeelden voederopslag:

Schoon: verharding is schoongeveegd. Sappen en/of vervuild hemelwater worden naar een voorziening afgevoerd. Snijvlak is recht.

Matig en vuil: Er wordt zichtbaar sappen en/of vervuild hemelwater op het erf waargenomen met een kans dat dit afstroomt of effectieve afstroming naar het oppervlaktewater

Deel 6. MENGVOEDERKEUKEN

Algemeen principe: Reinigingswater en spoelwater zijn bedrijfsafvalwater dat gevaarlijke stoffen (fosfor) bevat. Het lozen van dergelijk afvalwater dient aan voorwaarden te voldoen (VLAREM II, Artikel 4.2.2.1.)

Is er een mengvoederkeuken of een recipiënt voor de bereiding van brijvoerders? Indien Ja:	
Wordt alle reinigings- en spoelwater opgevangen?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Heeft de opvang voldoende capaciteit?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er overloop naar de mestopslag?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er een aansluiting op de riolering? (enkel mogelijk indien voorzien in de omgevingsvergunning, bedrijfsafvalwater)?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Is er een overloop naar de waterloop?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing

Deel 7. OVERIGE AFSTROOM (RUN OFF) VAN HET BEDRIJF

Algemene principes:

- *Afstroom van verontreinigd hemelwater (nutriëntenhoudend afvalwater) is bedrijfsafvalwater*
- *Reinigingswater van landbouwvoertuigen (voornamelijk mestkarren en sproeimachines) is bedrijfsafvalwater dat mest of pesticides kan bevatten. Dergelijk afvalwater dat mest of pesticides bevat mag niet worden geloosd. Alle reinigingswater op het bedrijfsterrein dat mestdeeltjes of pesticides bevat moet worden opgevangen)*
- *Geconcentreerde sappen mogen niet worden geloosd en OBA's (organisch-biologische afvalstoffen) mogen geen bron zijn voor verontreiniging van hemelwater.*

Is het bedrijfsterrein vrij van (nutriëntrijke) morsresten, zoals voeders, mest,...? (Bij neerslag kunnen deze morsresten afspoelen naar oppervlaktewater)	Ja / nee / weet ik niet
Wordt het reinigingswater van de landbouwvoertuigen dat mest of pesticides bevat opgevangen (bv. mestlader)? Indien ja, hoe en waar wordt dit opgevangen?	Ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Wanneer er OBA's (zoals loofresten, groentenresten, , ...) worden opgeslagen op het bedrijf (al dan niet in aparte silo) worden de sappen en afstromend vervuild hemelwater etc. dan opgevangen?	Ja / nee / weet ik niet

Tot slot: Controleer bij het eventuele lozingspunt (locatie van afstroming of overloop) of er geen verontreiniging in de waterloop te merken is (bv andere waterkleur, geur, voedselresten, schimmelvorming,...) Indien dit zo is, zijn gerichte maatregelen nodig.

Voorbeelden: algemeen en opslag van (natte) bijproducten

Schoon: De op het bedrijf aanwezige (natte) producten en kadavers worden in een aparte voorziening opgeslagen. Alle sappen en/of vervuild hemelwater blijven in de voorziening achter of worden naar een opslag afgevoerd. Het erf is schoon. Er wordt geen vervuiling waargenomen:

Matig tot vuil: De op het bedrijf aanwezige (natte) producten en kadavers worden in een aparte voorziening opgeslagen. Op het erf worden zichtbaar sappen of vervuiling waargenomen met een kans dat dit samen met hemelwater afstroomt naar de waterloop of er is al effectieve afstroming van sappen en/of vervuild hemelwater naar de waterloop.

